

Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Mezunlarının Coğrafyaya Yönelik Görüşleri*

Yılmaz GEÇİT¹, Muhammet Ahmet TOKDEMİR²

Geliş Tarihi: 10.07.2015

Kabul Ediliş Tarihi: 04.05.2016

ÖZ

Bu çalışmada fen edebiyat fakültesi mezunu, öğretmenlik formasyonu almış 20 tarihçinin coğrafyaya yönelik bakış açıları saptanmaya çalışılmıştır. Betimsel nitelik taşıyan bu çalışmada örnekleme altı açık uçlu soru sorulmuş ve cevaplar kodlanarak analiz edilmiştir. Ulaşılan sonuçlara göre katılımcıların coğrafyanın birçok yönüne vurgu yaptıkları ve coğrafya ile inceleme alanı hakkında kısmi bilgi sahibi oldukları görülmüştür. Cevaplarda katılımcıların daha çok fiziki coğrafya unsurlarını ön plana çıkardıkları görülmektedir. Katılımcıların tamamı coğrafi bilgilerin yaşamlarını kolaylaştırdığını, coğrafi unsurlarla tarihsel gelişmeler arasında ilişki olduğunu özellikle fiziki coğrafya unsurlarının tarihsel gelişmeler üzerinde önemli etkiler yaptığını belirtmiştir. Çalışmaya katılanların tamamı lisans programlarında coğrafya derslerine yer verilmesi gerektiğini ifade etmiş ve bu derslerin tarihi coğrafya, ülkeler coğrafyası, harita bilgisi, beşeri, fiziki ve ekonomik coğrafya dersleri olması gerektiğini belirtmiştir.

Anahtar kelimeler: coğrafya, tarih mezunları, coğrafya öğrenimi.

Faculty of Literature and Science History Department Graduates' Perceptions about Geography

ABSTRACT

This research aims to determine the views on the geography of graduates who had graduated from department of history, and took the programme of pedagogical formation. The study was conducted with 20 participants. The study is a descriptive research with its data collection tools. An interview form contains six open ended questions was used for collecting data. The data were coded and subjected to descriptive analyze. As a result of the study, participants emphasized several aspects of geography in the concern of the definition and the study area. It is understand that participants have partial information about geography and they prominence physical geography. All of the participants agree that geographical elements have connections with historical events. According to the participants physical geography elements have big impact on historical events. All of the participants agree that the programme of history must include geographical classes.

Keywords: geography, graduate's from history, learning geography

* Bu çalışmanın bir kısmı 2014 Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Doç.Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, yilmaz.gecit@erdogan.edu.tr

² Yrd. Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, ahmet.tokdemir@erdogan.edu.tr

GİRİŞ

Coğrafya, insan ve doğa arasındaki bağı inceleyen bir bilim alanı olarak köklü bir geleneğe ve geçmişe sahiptir. Ancak coğrafyaya verilen önem ve değer ile coğrafya algısının topluma ve zamana değişebildiği görülmektedir. Gerçekten ilköğretimdeki tasviri bakış açısıyla coğrafya, bilginin gündelik hayatta pratik kullanım açısından keşfetme ve tasnif etme yöntemine dayandığı, genelde dünyayı ve bölümlerini tasvir etmek şeklinde tanımlanmıştır (İncekara, 2007: 110). Oysa 1900’lü yıllarda coğrafya, başta Kuzey Amerika ve Avrupa ülkeleri olmak üzere birçok ülkede artık uygulamalı bir disiplin olarak problem çözme misyon edinen bir disiplin haline gelmiştir. Bu süreçte coğrafyacılar başta arazi kullanımını olmak üzere çeşitli küresel konularla ilgili çalışmalara önemli katkılar sağlamışlardır (Hardwick& Holtgrieve, 1996, s. 3-4). Coğrafya ilmi teoriden ziyade uygulama alanı bulunan, bireylere karşılaştıkları çeşitli sorunlara çözüm yolları aramayı misyon olarak sunan bir disiplindir (Geçit, 2010: 135). Alexandre Von Humbolt’un coğrafyayı; “özel ile geneli; ölçme, haritalama ve bölgesel bir yaklaşım tarzı ile birbirine bağlayan, sentezleyen bir disiplin” olarak görmesi, (Stoddart, 1986), Doğanay’ın (1993: 7) bu bilimi yeryüzündeki doğal, beşeri ve ekonomik olayları insanla ilişkiler kurarak inceleyen bir disiplin olarak belirtmesi coğrafyanın artık sadece tasviri ve teoriden ibaret bir bilim olmadığını, bireylerin karşılaştıkları çeşitli sorunlara çözümler üreten, daha rahat bir yaşam sürme adına insana ipuçları sunan bir bilim olduğunu göstermektedir.

Ülkemizdeki hâkim coğrafya geleneğini yıllarca betimsel bölgesel coğrafya oluşturmuş ve her şeyden biraz anlayan araştırmacı coğrafyacı profili baskın coğrafyacı profilini oluşturmuştur (Arı ve Kaya, 2014; Şeyhioğlu ve Geçit, 2010; Geçit ve Gençler 2011; Gökçe ve Öztürk, 2013). Bu yaklaşım tıp literatüründeki pratisyen hekim formatına uygun, ancak coğrafya açısından kısır bir yaklaşıma benzemektedir. Oysa günümüz dünyasında coğrafyacı her şeyden az anlayan değil belli alanlarda uzmanlaşan kişi olmalıdır. Coğrafya algısına ilişkin diğer bir sorun ise coğrafyanın fiziki ve beşeri coğrafyaya indirgenmesi, bütünsel boyutunun ihmal edilmesidir (Öztürk ve Alkış, 2009; Gökçe ve Öztürk, 2013). Ayrıca Öztürk’e (2012) ait bir çalışmada da öğretmenlerin derslerinde fiziki mekâna vurgu yaparken mekâna dayalı ve mekânların kimlik oluşturmadaki rollerini göz ardı ettikleri belirlenmiştir.

Sahip olduğu içerik ve olgulara bakış açısıyla aslında bir disiplinden öte disiplinler topluluğu olarak da nitelendirilebilecek olan coğrafya bu özelliğiyle birçok bilimin kesişim noktasında yer almaktadır. Coğrafya hem sosyal bilimler hem de doğa bilimleri ile ilişkili yönleri sahiptir. Günümüzde bazı ülkelerde doğa ya da fen bilimi olarak görülen bu disiplin ülkemizde de 1950’li yıllara kadar ağırlıklı olarak doğa bilimi olarak düşünülmüş, 1937’den 1947’ye kadar lise 3. sınıfların edebiyat alanında haftada bir, fen alanlarında haftada ise üç ders saati olarak okutulmuştur (Geçit, 2008, s.168). Diğer taraftan coğrafya içeriği itibarı ile hem bir sosyal bilim olarak görülmekte hem de diğer sosyal bilim

disiplinlerine kaynaklık etmektedir. Coğrafyanın kaynaklık ettiği sosyal bilimlerin başında tarih gelmektedir.

Tarih Öğretimi ve Coğrafya

Tarihe yardımcı bilimlerin başında coğrafya gelmektedir. Çünkü geçmişte yaşanan her olay bir coğrafi mekânda gerçekleşmiştir (Özçelik, 2001: 61, Baydil, 2011:11). Tarih, coğrafyaya olayların gerçekleştiği ve geliştiği yer olarak bakmaktadır. Tarihi şekillendiren olaylar çoğunlukla mekânsal farklılıklar ve bu farklılıklardan kaynaklanan mekânsal karar alma süreçleri sonucunda oluşur (Öztürk, 2010: 84). İnsanlar ister bireysel ister örgütsel yapılanma anlamında olsun her zaman mekâna dayalı siyaset geliştirmişlerdir (Karabağ, 2002). Öte yandan beşeri coğrafyanın bir alt disiplini olarak kabul edilen siyasi coğrafyaya ait ilk çalışmaların da insanların tarihi dönemlerde yerleşik hayata geçişle birlikte yaşamış oldukları çeşitli mücadelelerle ilişkili olduğu kabul edilmekte hatta ik siyasi coğrafyanın çıkışı Herodot dönemiyle ilişkilendirilmektedir (Akengin, 2010: 5). Bu sebepten dolayı tarihi olayları anlamak ve yorumlamak için coğrafya bilmek bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

Mekânı algılama becerisi mekânı bilme ve fark etme ile ilgilidir. Mekân daha çok oturlan, yaşanılan yer; çevre anlamında kullanılsa da Arapça kökeninden mülhem var olmak gibi anlamlara da gelmektedir (Göka, 2001). İnsan içinde bulunduğu mekânı düzenlerken bilerek ya da bilmeyerek yaşayışını çevresine göre şekillendirir. Böylece her mekânın gerektirdiği koşullar insan yaşantısını etkileyerek kültürünü etkiler. Bu bakımdan insanların yaşayış ve kültürüne etki eden mekân ve coğrafya tarih bilimi açısından önem kazanır (Şengül Bircan, 2013: 53).

Öztürk (2010), mekanı; fiziki mekan, görece mekan, yer olarak mekan, tarihi mekan ve imge olarak mekan olmak üzere beş boyutta ele almaktadır. Bunların tamamı tarih öğretimi açısından yardımcı unsurlar olsa da tarihle iç içe olan tarihi mekan algısının tarih öğretiminde öğrencilere kazandırılması gerekmektedir. Aktekin (2008), yaptığı çalışmada tarihi mekan algısının öğrencilerin tarih dersine karşı ilgi ve tutumlarına etkisini ortaya koymuştur. Yapılan çalışmada Ahlat ve Ankara'da bulunan öğrencilerin önem sırasına göre tarih konularını sıralamaları istenmiş Ahlat'ta bulunan öğrenciler Selçuklu tarihi konularını en başa koyarken Ankara'da bulunan öğrenciler ise İnkılap Tarihi konularını ilk sıraya yazmışlardır (Aktekin, 2008). Bu durum tarihi mekan algısının tarih öğretimi açısından önemini göstermesi bakımından önemlidir. Şengül Bircan da (2013) mekânın bilinmesinin tarihi olayların öğrenilmesi ve anlaşılmasına büyük yararı olacağını belirtmektedir. Mekansal algı her hangi bir yerin koordinat sistemine göre yerinin tespitinden öte bir olay ya da unsurun mekânda nasıl dağılım gösterdiğini; bunun mekânda, insanda ve toplumda ne tür etkilere sebep olduğunu görebilmeyi; olaylar ve mekanlar ile farklı mekanlar arasındaki ilişkileri anlayarak bunların zaman içindeki değişimini de görüp analiz edebilmeyi, sonuçlar çıkararak kullanabilmeyi içerir (Öztürk, 2010). Bu

bakımdan tarih öğretmeni adayları ve tarihçilerin coğrafyaya dair bir algıya sahip olmaları ve coğrafya bilgilerinin olması zorunluluktur.

YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı tarih bölümü mezunlarının coğrafyaya yönelik bakış açılarını ortaya koymaktır. Bu bağlamda araştırmannın problem cümlesi “Tarih bölümü mezunu öğrencilerin coğrafyaya yönelik bakış açıları nasıldır?” olarak belirlenmiştir. Bu temel amaç doğrultusunda tarih bölümü mezunu öğrencilerin;

- Coğrafyanın tanımı ve inceleme alanına ilişkin görüşleri,
- Coğrafyanın işlev ve yararlarına ilişkin görüşleri,
- Coğrafi unsurlarla tarihsel gelişmeler arasındaki ilişkiye yönelik görüşleri ile
- Lisans programlarında yer alan ve yer almasını düşündükleri coğrafya derslerine ilişkin görüşlerinin tespit edilmesi hedeflenmiştir.

Çalışma bu amaçlar doğrultusunda nitel olarak tasarlanmış ve tarama modeline sahip bir çalışmadır. Veri toplama aracı olarak yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan form biri coğrafya eğitimcisi, biri tarih eğitimcisi iki uzman tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formu dört öğrenciye uygulanarak, soruların anlaşılır ve cevaplanabilir olduğu görülmüş, ardından iç geçerliğin sağlanması için eğitim bilimlari alanında uzman bir akademisyenin gözden geçirmesi istenmiştir. Nitel çalışmalarda iç geçerlik ölçülmek istenen verinin kullanılan ölçme aracı ile ölçülüp ölçülemeyeceğine ilişkindir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Dört öğrenci ile yapılan pilot çalışma ve uzman görüşünün alınması ile soruların açıklık ve anlaşılabilirliği, ele alınan konuyu kapsayıp kapsamadığı ve istenilen bilgileri sağlama hususlarında yeterli olduğu anlaşılmış ve formun iç geçerliliğe sahip olduğu görülmüştür.

Çalışma 2014- 2015 eğitim öğretim yılında Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Pedagojik Formasyon Eğitimi alan 119 öğrenciden 20 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Punch, 2005). Göreceli olarak küçük bir örnekleme oluşturmak ve bu örneklemede araştırılan probleme dair bireylerin çeşitliliğini maksimum düzeyde yansıtabilme amaçlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu amaçla çalışmaya katılmak isteyen öğrencilerin farklı üniversitelerin Fen Edebiyat fakültelerinden mezun olmalarına ve cinsiyet dağılımının eşit olmasına dikkat edilmiştir. Çalışmada öğrencilerin gerçek isimleri yerine kodlar kullanılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerden 10’u kadın 10 erkek olup bu öğrenciler Türkiye’nin farklı bölgelerinde yer alan 12 farklı üniversiteden mezun olmuşlardır. Çalışmaya katılan öğrencilerin mezun oldukları üniversiteler tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Bilgileri

Katılımcılar	Cinsiyet	Mezun Olduğu Üniv	Bulunduğu Şehir
1 Ö1	Erkek	Atatürk Üniv.	Erzurum
2 Ö2	Kadın	KTÜ	Trabzon
3 Ö3	Kadın	Artvin Çoruh Üniv.	Artvin
4 Ö4	Kadın	Fırat Üniv.	Elazığ
5 Ö5	Erkek	RTEÜ	Rize
6 Ö6	Erkek	Gazi Üniv.	Ankara
7 Ö7	Kadın	RTEÜ	Rize
8 Ö8	Erkek	Uludağ Üniv	Bursa
9 Ö9	Kadın	Ordu Üniv	Ordu
10 Ö10	Erkek	Erciyes Üniv	Kayseri
11 Ö11	Kadın	Marmara Üniv	İstanbul
12 Ö12	Kadın	KTÜ	Trabzon
13 Ö13	Kadın	Çanakkale 18 Mart Üniv	Çanakkale
14 Ö14	Erkek	RTEÜ	Rize
15 Ö15	Erkek	Afyon Kocatepe Üniv	Afyonkarahisar
16 Ö16	Erkek	Hacettepe Üniv	Ankara
17 Ö17	Erkek	Trakya Üniv	Edirne
18 Ö18	Kadın	RTEÜ	Rize
19 Ö19	Kadın	Selçuk Üniv	Konya
20 Ö20	Erkek	Osmangazi Üniv	Eskişehir

Açık uçlu 6 sorunun yer aldığı görüşme formunun çalışmaya katılan örneklem grubuna uygulanması ile veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler çalışmada kullanılan sorular doğrultusunda kodlanarak betimsel analize tabi tutulmuştur. İki araştırmacı tarafından ayrı ayrı analiz edilen veriler önceden belirlenmiş temalar çerçevesinde özetlenmiş; daha sonra birleştirilerek yorumlanmıştır. İki araştırmacının bütün sorularda %85 ve üzeri ortak görüşe sahip oldukları görülmüştür. Ayrı görüşlerin olduğu durumlarda ortak kanaat oluşturularak analize son hali verilmiştir. %70'in üzerinde ortak görüşün olması soruların güvenilir olduğunu gösterdiğinden (Miles ve Huberman, 1994), araştırmanın güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamında Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü bitirmiş olan öğrencilere altı soru sorulmuştur. Çalışma, görüşme formunda sorulan sorular bağlamında yapılandırılmış ve verilerin analizinde sorular dikkate alınarak başlıklar oluşturulmuştur. Bu bölümde elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen veriler tablolar halinde gösterilmiş örnek teşkil eden görüşlerden alıntılar yapılarak anlatım zenginleştirilmiştir.

Coğrafyanın Tanımı ve İnceleme Alanı

Araştırma kapsamında katılımcılara sorulan ilk soru “Size göre coğrafya nedir? Coğrafyanın inceleme alanları nelerdir?” şeklindedir. Katılımcıların on yedisi soruyu cevaplamış, üç katılımcı ise soruya cevap vermemiştir. Verilen

cevaplarda katılımcıların coğrafyanın birçok yönüne vurgu yaptıkları ve coğrafya ile inceleme alanı hakkında kısmi bilgi sahibi oldukları görülmüştür.

Katılımcıların coğrafyaya ilişkin tanımlamalarında daha çok yeryüzü şekilleri ve dünyanın fiziksel özelliklerine vurgu yaptıkları görülmektedir. Bunun yanında coğrafyanın beşeri ve ekonomik yönlerini de dikkate alan tanımların yapıldığı da görülmüştür. Ortaya çıkan bu sonuçlar Öztürk ve Alkış (2009) tarafından yapılan ve sınıf öğretmen adaylarının coğrafyaya ilişkin algılarını ele alan çalışmada elde edilen sonuçlarla örtüşmektedir. Katılımcılardan Ö12'nin coğrafyaya ilişkin tanımlaması “*İnsanın yaşadığı coğrafyayı anlamlandırma çabasıdır*” şeklindedir. Bazı tanımlamalarda ise daha genel ifadeler kullanılmıştır. Katılımcılardan Ö8, coğrafyayı “*Dünyayı, kainatı anlamlandırmaya çalışmaktır.*” şeklinde tanımlarken Ö24 ise, “*Dünya üzerinde yaşama dair her şeyi; hava, su, toprak, iklim, atmosfer vb. konuları inceleyen bilim dalıdır.*” Şeklinde cevaplandırmıştır. Bu genel ve yorumlayıcı tanımların yanı sıra akademik denilebilecek tanımlamalar yapanlar da olmuştur. Katılımcılardan Ö6'nın tanımı şu şekildedir: “*Coğrafya; herhangi bir yerin diğer bölgelere göre konumunu, yer şekillerini, iklimini, bitki örtüsünü, ekonomik durumunu ve bu unsurlarla insan arasındaki ilişkileri inceleyen bilimdir.*”

Sorunun ikinci kısmı coğrafyanın inceleme alanlarına ilişkindir. Bu kısma verilen cevaplar öğrencilerin coğrafya algılarını ortaya koyma açısından oldukça önemlidir. Verilen cevaplarda çeşitli kavramların ön plana çıktığı görülmektedir. Bu kavramlardan hareketle verilen cevaplar Coğrafyanın ana bölümleri ile ilişkilendirilerek kategorize edilmiştir.

Tablo 2. Coğrafyanın Tanımı ve İnceleme Alanına İlişkin Öne Çıkan Coğrafi Kavramlar Ve Frekansları

Kavram	f	Kavram	f	Kavram	f
Yer şekilleri	9	Yerbilimi	2	Ülke	1
Fiziksel özellikler	5	Hava	2	Vadi	1
Doğa	4	Kültürel	2	Ova	1
Yerküre/dünya	4	Yüzey şekilleri	1	Nüfus	1
Yer altı özellikleri	3	Yaşadığımız	1	Sosyal	1
Dağlar	3	Karalar	1	İklim	1
Sular	3	Denizler	2	Atmosfer	1
Beşeri	3	Toprak	2	Ülke	1
Ekonomi	3	Etnik yapı	1	Güneş sistemi	1
Evren/kainat	3	Sanayi	1	Gezegenler	1
Canlılar	2	Turizm	1		

Coğrafyanın inceleme alanı ile ilgili olarak verilen bazı cevaplarda muğlak ifadelere yer verilmiştir. Örneğin katılımcılardan Ö21 coğrafyanın inceleme alanı olarak “*Gördüğümüz her şey coğrafyanın inceleme alanına girer*” ifadesini kullanmıştır. Bu şekildeki ifadeler dikkate alınmamış ve kategorilere dahil edilmemiştir. Öğrencilerin coğrafya tanımları ve inceleme alanları ile ilgili

olarak verdikleri cevaplarda öne çıkarılan kavramlar ve sıklıkları tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Kavramların Coğrafi Açıdan Sınıflanmasına İlişkin Yüzde ve Frekanslar

Kavram sınıfları	Kullanılan kavramlar ve frekansları	f	%
Fiziki Coğrafyaya ilişkin kavramlar	Yer şekilleri (9), fiziksel özellikler (5), vadi (1), sular (3), yerbilimi (2), dağlar (3), denizler (2), toprak (2), hava (2), ova (1), yerküre (4), evren/kâinat (3), doğa (4), karalar (1), güneş sistemi (1), gezegenler (1), atmosfer (1), iklim (1).	54	79,4
Beşeri Coğrafyaya ilişkin kavramlar	Beşeri (3), nüfus (1), etnik yapı (1), sosyal (1) kültürel (2), ülke (1)	9	13,2
Ekonomik Coğrafyaya ilişkin kavramlar	Ekonomi (3), sanayi (1), turizm (1).	5	7,4

Coğrafyanın inceleme alanıyla ilgili olarak verilen cevaplarda kullanılan kavramlar fiziki coğrafya, beşeri coğrafya ve ekonomik coğrafya başlıkları altında kategorize edildiğinde, daha çok fiziki coğrafyaya ilişkin kavramların kullanıldığı görülmektedir. Katılımcılar verdikleri cevaplarda coğrafyanın inceleme alanı ile ilgili olarak toplam 68 kavrama yer vermişlerdir. Bu kavramlardan 54’ü (%79,4) fiziki coğrafyaya ilişkindir. Kullanılan kavramların 9’u (%13,2) beşeri coğrafya; 5’i (%7,4) ise ekonomik coğrafyaya ilişkindir. Elde edilen veriler katılımcıların coğrafya ile ilgili algılarının daha çok fiziki coğrafyaya ilişkin olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Coğrafyanın İşlev ve Yararları

Araştırma kapsamında katılımcılara sorulan “Size göre coğrafi bilgiler yaşamımızı kolaylaştırıyor mu? Eğer kolaylaştırıyorsa hangi bilgiler kolaylaştırıyor?” şeklindedir. Katılımcıların tamamı bu soruyu kolaylaştırıyor şeklinde cevaplamıştır.

Verilen cevaplar birinci soruda olduğu gibi fiziki coğrafyaya ilişkin, beşeri coğrafyaya ilişkin ve ekonomik coğrafyaya ilişkin cevaplar olarak kategorize edilmiştir. Öğrencilerin coğrafyanın yaşamı kolaylaştıran unsurlara ilişkin verdikleri cevaplarda öne çıkan kavramlar şu şekildedir:

Tablo 4. Coğrafyanın İşlevlerine İlişkin Öne Çıkan Coğrafi Kavramlar

Kavram	f	Kavram	f	Kavram	f
Çevre ve yer bilgisi	8	Hayvancılık	2	Nehirlerin taşması	1
İklim	7	Hava durumu	2	Yükselti	1
Yeryüzü şekiller	4	Doğal denge ve oluşumu	1	Sosyal	1
Tarım	4	Harita bilgisi	1	Turizm	1
Seyahatler	3	Yön bulmak	1	Mimari	1
Ulaşım	2	Tarihi olayların yerleri	1	Ekonomik	1
Yer kürenin oluşumu	1	Ülkeler coğrafyası	1		

Katılımcılar coğrafyanın yaşamı kolaylaştıran unsurlarını örnekler vermek suretiyle ortaya koymuşlardır. Verilen cevapların çoğunda coğrafyanın insan yaşamına etkisi ele alınmış iken, insan yaşamına etkisi üzerinden tarihi de etkilediği ancak bir katılımcı tarafından ifade edilmiştir. Katılımcılardan Ö15 “*Coğrafya ile doğal dengenin nasıl oluştuğunu, yaşadığımız yer kürenin nasıl oluştuğunu, bitkilerin nasıl yetiştiğini, nehirlerin nasıl taşıdığını vb. hususları anlatırz. Bütün bunlar yaşamımızı kolaylaştırır.*” İfadelerini kullanmıştır. Bir başka katılımcı Ö4 ise “*Yaşadığımız çevreye göre hareket ederiz. Yön bulmaktan hangi tarım ürünlerini yetiştireceğimize kadar birçok şeyi coğrafya etkiler*” demiştir. Katılımcılardan Ö27 ise “*Seyahate çıkınca iklime göre hareket ederiz. Bulduğumuz mevsime göre hareket ederiz. Coğrafya bilirsek yeryüzü şekillerini öğreniriz bütün bunlar yaşamımızı ve kişiliğimizi etkiler*” ifadelerini kullanmıştır.

Ö2'nin soruya verdiği cevap ise şöyledir: “*İnsanın başından geçen her olay bir zaman diliminde ve mekanda gerçekleşmiştir. Zaman ve mekanın şartları ise insanın yaşayışını doğrudan etkilemektedir. Mimari yapısından folkloruna kadar derin izler bırakmaktadır. Örneğin Mezopotamya'dan günümüze kalıcı mimari eserlerin kalmamasının nedeni bölgedeki kayaç yapısıyla ilgilidir. Yine Türklerin orta Asya'da birincil dereceden geçim kaynağının hayvancılık olması bu bölgenin yükseltisi ve su kaynaklarının kullanımındaki problemlerle ilgilidir. Yine örnek verecek olursak. Hindistan'da kalıcı siyasi yapıların oluşturulamamasında ve millet bilincinin şekillenememesinde bölgedeki yaşam koşullarından kaynaklanan rahatlık ve insani rehavete sevk eden iklim yapısıdır diyebiliriz...*” Ö2 tarafından verilen cevap coğrafyanın tarihe etkisini açık olarak ortaya koymanın yanında coğrafya bilmenin tarih öğrenmeye etkisini de içermesi bakımından önemlidir.

Coğrafyanın yaşamı kolaylaştıran yönleri ile ilgili olarak verilen cevaplarda kullanılan kavramlar fiziki coğrafya, beşeri coğrafya ve ekonomik coğrafya başlıkları altında kategorize edildiğinde, katılımcıların cevaplarda toplam 38 kavrama yer verdikleri görülmüştür. Bu kavramlardan 23'ü (% 60,5) fiziki coğrafyaya ilişkindir. Kullanılan kavramların 3'ü (% 7,9) beşeri coğrafya; 12'si (% 31,6) ise ekonomik coğrafyaya ilişkindir. Elde edilen veriler katılımcıların

coğrafya ile ilgili algılarının daha çok fiziki coğrafyaya ilişkin olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo 5. Kavramların Coğrafi Açıdan Sınıflanmasına İlişkin Yüzde ve Frekanslar

Kavram sınıfları	Kullanılan kavramlar ve frekansları	f	%
Fiziki Coğrafyaya ilişkin kavramlar	İklim (5), yeryüzü şekilleri (4), yer bilgisi* (7), harita bilgisi (1), yön bulmak (1), hava durumu (2), doğal denge(1), yer küre (1), nehirlerin taşması (1).	23	60,5
Ekonomik Coğrafyaya ilişkin kavramlar	Seyahatler (3), ulaşım (2), ekonomi (1), tarım (4), hayvancılık (1). Turizm (1).	12	31,6
Beşeri Coğrafyaya	Ülkeler (1), sosyal (1), tarihi olayların yerini öğrenme (1).	3	7,9

Coğrafi Unsurlarla Tarihsel Gelişmeler Arasındaki İlişki

Araştırma kapsamında katılımcılara sorulan diğer bir soruda “*Coğrafi unsurlarla tarihsel gelişmeler arasında ilişki var mıdır? Kısaca açıklayınız*” şeklindedir. Bu soru verilen cevapların olumlu olması durumunda “*nasıl bir ilişki kurulabilir?*” şeklindeki ilave soru ile derinleştirilmeye çalışılmış ve katılımcıların örnekler vermeleri istenmiştir. Katılımcıların hepsi coğrafi unsurlarla tarihsel gelişmeler arasında ilişki olduğunu belirtmiştir.

Verilen cevaplarda tarih ve coğrafyanın sosyal bilimler olarak iç içe olduğu; coğrafyanın tarihe yardımcı bilimlerden en önemlisi olduğu sıklıkla vurgulanmıştır. Bunların dışında verilen cevaplarda her devletin bir coğrafyada varlığını sürdürdüğü, her olayın bir coğrafyada yaşandığı, toplumların yaşadıkları yer ve iklimin karakterlerini, yaşayışlarını ve kültürlerini etkilediği, savaş alanlarının seçiminde bile elverişli coğrafi şartların olmasına dikkat edildiği belirtilmiştir.

Katılımcılardan Ö25, coğrafyanın yaşamın her alanını etkilediği için tarihi doğrudan etkilediğini belirtmiş ve cevabını şu şekilde örneklemiştir: “*Dağlık coğrafyadaki topluluklar daha çok göçebe oluyor ve kültürleri de buna göre şekilleniyor. Bütün bu durum tarihi olayları ve akışı etkiler.*” Başka bir katılımcı ise soruyu “*Ekonomik unsurlar, tarım alanları, su ve ticaret yolları vb. hususlar devletler ve milletler arasında mücadelelere neden olmuştur*” ifadeleri ile cevaplamış ve coğrafyanın tarihi olaylara etki ettiğini belirtmiştir.

Katılımcı Ö1 ise “*Bir medeniyet veya devleti anlatırken önce bulunduğu yeri ele alırsız, örneğin Mezopotamya, Maveraünnehir.*” ifadeleri ile coğrafyanın tarih öğretimindeki yeri ve önemini ortaya koymuştur. Bir diğer katılımcı ise “*coğrafya günümüzde bizi nasıl etkiliyorsa geçmişte de toplumlara öyle*

etkilemiştir. Mısır'ın dış saldırılara fazla maruz kalmaması, petrol çıkan yerlerin işgal edilmesi vb. örnekler coğrafyanın tarihsel gelişmelere nasıl etkilediğini ortaya koymaktadır.” diyerek soruyu cevaplamıştır.

Bir başka katılımcı da eski çağ tarihini ön plana çıkararak tarih araştırmalarında toplumların yaşayışının; mimari unsurlar, kullanılan malzemeler, geçim kaynakları gibi unsurlardan yola çıkılarak; çıkarımlarda bulunmak suretiyle tespit edilmeye çalışıldığını bunların da coğrafya ile ilgili olduğunu belirtmiştir.

Verilen cevaplarda kullanılan coğrafi kavramların belli temalar etrafında toplandığı görülmektedir. Kavramlar ve kullanılma sıklıklarına göre coğrafya tarih ilişkisi bağlamında ortaya çıkan temel temalar şunlardır:

- ✓ Göç
- ✓ Yerleşme
- ✓ Kültürel etkileşim/kültürlenme
- ✓ Etnik yapı
- ✓ Temel ihtiyaçların karşılanması

Katılımcılar coğrafi unsurların tarihsel gelişmelere etkisi bağlamında çeşitli olguların bu temaları ve dolayısıyla da tarihsel gelişmeleri etkilediğini belirtmişlerdir. Verilen cevaplar doğrultusunda belirlenen bu temalar hem coğrafyanın hem de tarihin konu alanına girmesi bakımından da dikkat çekicidir. Bu temaların her biri hem tarihsel hem de güncel içeriğe sahiptir ve birbirlerini de etkilemişlerdir. Ana temaların tamamı beşeri coğrafyanın konusu olmasına rağmen bu temaların oluşmasına etki eden temel coğrafi unsurlara bakıldığında katılımcıların daha çok fiziki coğrafyaya ilişkin kavram ve olguları kullandıkları görülmektedir. Bu da coğrafyaya ilişkin algıda fiziki coğrafyanın baskın oluşuna ilişkin literatür bilgisi ile örtüşmektedir (Gökçe ve Öztürk, 2013 ; Öztürk ve Alkış, 2009).

Belirtilen bu temalara etki eden unsurlara ilişkin katılımcıların kullandıkları kavramlar ve frekansları tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. *Tarihsel Gelişmelere Etki Eden Temel Coğrafi Unsurlara İlişkin Kavramlar*

Kavram	f	Kavram	f	Kavram	f
Yer şekilleri	16	Turizm	3	Bilim	1
İklim	11	Ormancılık	2	Orta kuşak	1
Nüfus	8	Madencilik	2	Teknoloji	1
Su kaynakları	7	Kölelik	2	Hammadde	1
Sanayi	7	Doğu	1	Şehir	1
Ekonomi	7	Batı	1	Geçit/geçiş	1
Verimli	6	Pazar	1	İnsan gücü	1
Ticaret	5	Dağ	1	Doğal kaynak	1
Tarım	4	Ova	1	Para	1
Harita	3	Üretim	1	Cinsiyet	1
Coğrafi keşif	3				

Katılımcıların ilgili soruya verdikleri cevaplarda dile getirdikleri göç, yerleşme, kültürel etkileşim, etnik yapı ve temel ihtiyaçların karşılanması gibi hususlar coğrafi olmaktan çok tarihi bir anlam ve içeriğe sahip kavramlar olarak kullanılmıştır. Örneğin birçok katılımcının cevabında yer alan ‘göç’; Orta Asya’dan Türklerin göç etmesi ya da yarı göçebe yaşam biçimi olan Türklerin (Bozkır Kültürü) göçebeliği bağlamında kullanılmış ve buna daha çok iklim ve yer şekillerinin etki ettiği belirtilmiştir. Birçok katılımcı verdiği örnek üzerinden verimli topraklara sahip, su kaynaklarına yakın, sanayi ve ticareti gelişmiş olan yerlerin cezbedici olduğu; böyle yerlere hakim olmak için mücadeleler yapıldığı ve bunların tarihi olaylara sebep olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplarda kullandıkları kavramların fiziki, beşeri ve ekonomik coğrafya açısından dağılımı tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Kavramların Coğrafi Açısından Sınıflanmasına İlişkin Yüzde ve Frekanslar

Kavram sınıfları	Kullanılan kavramlar ve frekansları	f	%
Fiziki Coğrafyaya ilişkin kavramlar	Yer şekilleri(15), iklim(12), su kaynakları(7), harita(3), coğrafi keşif(3), dağ(1), ova(1), geçit/geçiş bölgesi(1), doğu(1), batı(1), orta kuşak(1).	46	45,1
Ekonomik Coğrafyaya ilişkin kavramlar	Ekonomi(7), sanayi(7), verimli topraklar(6), ticaret(5), tarım(4), turizm(3), ormancılık (2), madencilik(2), üretim(1), doğal kaynak(1), hammadde (1), pazar(1), para(1), teknoloji(1), bilim(1).	43	42,2
Beşeri Coğrafyaya ilişkin kavramlar	Nüfus(8), kölelik(2), şehir(1), cinsiyet (1), insan gücü(1).	13	12,7

Katılımcılardan Ö9’un verdiği cevap şöyledir: *“Coğrafi unsurlar bazı tarihi olayların sebebini oluşturabilir. Mesela Orta Asya’nın olumsuz iklim şartları İslamiyet’ten önceki Türklerin göç etmelerine sebep olması gibi”*

Ö2 ise soruya verdiği cevapta göç unsuru ile ilgili şu ifadelerle kullanmıştır: *“Mezopotamya bereketli ve su kaynaklarına sahip olduğu için hep mücadele alanı olmuştur. Toprakların verimliliği ve iklim Türklerin Orta Asya’dan göçünü etkilemiştir. Göç hem coğrafyanın hem tarihin konusudur.”*

Coğrafyanın tarihsel gelişmelere etkisi bağlamında katılımcılardan Ö12’nin verdiği cevap şu şekildedir: *“İnsanoğlu tarih boyu orta kuşağı genel anlamda yerleşim bölgesi olarak tercih etmiştir. Bunun en büyük nedeni iklim olarak göze çarpmaktadır. Orta kuşakta ise yine mikro iklim özelliklerini göz önünde bulundurmanın yanında ulaşım, su kaynakları, güvenlik unsurlarının da belirleyici olduğunu görüyoruz. Bunun yanında geçiş bölgeleri olarak karsımıza çıkan ve saydığımız özellikler konusunda da avantajlı olan Mezopotamya, Maveraunnehir, Anadolu, Kafkasya, Balkanlar da insanoğlunun yoğun olarak*

yasamayı tercih ettiği yerlerdir. Avantajlı pozisyonundan dolayı tarih boyu büyük devletler kapı hükmündeki bu geçiş bölgelerine sahip olma mücadelesi vermiştir. Nitekim tarihten günümüze bu bölgelerin yoğun siyasi mücadelelere sahne olduğunu görmekteyiz.” Başka bir katılımcı ise şu ifadelerle soruyu cevaplandırmıştır: “Yeryüzü şekilleri ve iklim genel olarak insanların karakterini etkiler. Bir doğulu ile bir batılının ilgi alanları, eğilimleri ve yaşamları farklı olur. Nüfus yoğunsa ve kaynaklar yetmezse göç zorunlu olur. Böylece etnik yapılar karışır ve kültürel etkileşim ortaya çıkar.” Fiziki coğrafya unsurlarının tarihsel gelişmelere etkisi ile ilgili olarak bir başka katılımcı Mısır Medeniyetine dikkat çekmektedir: “Nil Nehri şehirlerin kurulmasına, savaşların yapılmasına ve Mısır kültürüne kaynaklık yapmıştır. Bu yeryüzü şekilleri ve iklimin tarihi gelişmelere etkisini açıkça ortaya koyuyor.” Aynı katılımcı soruya verdiği cevabın devamında tarih öncesi devirlerin adlandırılmasında bile coğrafi unsurların kullanıldığını şu ifadelerle belirtmektedir: “Tarımsal faaliyetler ve madencilik tarih öncesi çağların adlandırılmasında önemli. Aynı şekilde sanayi inkılabı ve sömürgecilik tarihle coğrafya konularının iç içe geçtiğini örnekler.”

Soruya verilen cevaplar ve katılımcıların verdiği örnekler dikkate alındığında diğer sorularda olduğu gibi fiziki coğrafyanın ön plana çıktığı görülmektedir. Toplamlarına bakıldığında ekonomik coğrafyaya ilişkin kavramların da öğrenciler tarafından dile getirildiği görülmektedir.

Lisans Programlarında Alınan coğrafya Dersleri

Yapılan çalışma kapsamında sorulan bir başka soru lisans “*Lisans eğitiminiz süresince coğrafya dersi aldınız mı? Aldıysanız hangi dersleri aldınız*” şeklindedir. Katılımcıların tamamı bu soruyu cevaplamıştır. Çalışmaya katılan 20 öğrenciden 8’i (%40) tarihi coğrafya adı altında bir ders aldıklarını 12’si ise (%60) coğrafyaya ilişkin herhangi bir ders almadıklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcılardan Ö14 “*İlk yıllarda Anadolu’nun tarihi coğrafyası adlı bir ders almıştık. Bir dönemle sınırlı kaldı. Tarihe yardımcı bilim dallarından biri olan coğrafyayı işlerken tarih- mekan ilişkisine değinmiştik*” ifadelerini kullanmıştır. Benzer şekilde bir başka katılımcı “*Lisans eğitimimde Tarihi Coğrafya adlı bir ders gördük. Fakat coğrafyanın tarihle olan ilgisinin çok fazla aktarıldığını düşünmüyorum.*” ifadeleri ile bir lisans eğitiminde bir ders aldığını ancak bunu yeterli görmediğini belirtmiştir. Katılımcılardan Ö11 ise “*Hayır almadık. Sadece Tarih Metodolojisi dersinde tarih coğrafya ilişkisinden bahsedilmişti.*” İfadelerini kullanmıştır.

Lisans programlarında coğrafya derslerine yer verilmesi

Araştırma kapsamında katılımcılara sorulan bir başka soru “*Tarih lisans programlarında coğrafya derslerine yer verilmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?*” şeklindedir. Katılımcıların tamamı bu soruya yer verilmeli anlamında olumlu cevap vermiştir.

Verilen cevaplarda tarih ve coğrafyanın birbirini besleyen disiplinler olduğu ve tarihi daha iyi anlamak ve tarihi bilgilerin kalıcılığını sağlamak için coğrafyanın da iyi bilinmesi gerektiği, coğrafya derslerinin hem tarihi anlamaya katkı sağlayacağı hem de KPSS sınavında faydalı olacağı bu sebeple de lisans eğitiminde coğrafya derslerinin verilmesinin yararlı olacağı gibi görüşlere yer verilmiştir. Örneğin katılımcılardan biri, coğrafi bilgi ve kaynakların tarih araştırmalarında önemli olduğunu bu sebeple lisans eğitiminde coğrafya derslerine yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bir başka katılımcı da “*Coğrafya dersi verilmeli; tarihi olayların hepsi bir coğrafyada geçer, tarihi olayların temelini anlamak için coğrafya bilinmeli ve öğretilmeli.*” demiştir.

Başka bir katılımcının soruya verdiği cevap ise şu şekildedir: “*Verilmeli, coğrafya tarihin gelişiminde çok önemli bir yere sahip. Haritalar ve coğrafya bilgisi tarihi öğrenmede kalıcılığı artırır.*”. Bir başka katılımcı ise soruya, “*tarih demek bir coğrafi alana sahip olmak demek, toprak demek, harita demek... Bölge şartları ve coğrafya bilinmeden tarih bilinemez. Bu yüzden coğrafya dersleri verilmeli*” şeklinde cevap vermiştir.

Tarih lisans programlarında verilebilecek coğrafya dersleri

Araştırma kapsamında sorulan son soru bir önceki soruya bağlı olarak sorulan “*Tarih lisans programlarında sizce hangi coğrafya dersleri verilmelidir?*” sorusudur. Katılımcılar bu soruya çeşitli dersler önermek suretiyle cevap vermişlerdir. Katılımcıların önerdiği dersler ve frekansları tablo8’de gösterilmiştir.

Verilen cevaplara bakıldığında ‘Tarihi Coğrafya’ dersinin en çok önerilen ders olduğu görülmektedir. Öğrencilerin %40’ının lisans öğrenimlerinde ‘Tarihi Coğrafya’ dersi aldığı göz önünde tutulduğunda bu öğrencilerin dersi faydalı görerek alınması gereken bir ders olarak yazdıkları düşünülebilir. Lisans döneminde alınması gereken derslerle ilgili olarak Tarihi Coğrafya dersini Ülkeler Coğrafyası ve Harita Bilgisi dersleri izlemiştir.

Tablo 8. Önerilen Coğrafya Derslerine İlişkin Frekans ve Yüzdeler

Önerilen ders adı	F	%
Tarihi coğrafya	8	40
Ülkeler coğrafyası	6	30
Harita Bilgisi/tarihi haritalar	6	30
Beşeri coğrafya	5	25
Ekonomik coğrafya	5	25
Fiziki coğrafya	4	20
Genel coğrafya	3	15
Bölgeler coğrafyası	1	5
Siyasi coğrafya	1	5
Türkiye coğrafyası	1	5
Yer adları	1	5

TARTIŞMA ve SONUÇ

Tarihte olgusal gerçekler mekandan bağımsız olarak düşünülmeceği gibi bu gerçeklikleri çalışan tarihçilerin de olayların geçtiği yerleri ve özelliklerini bilmeden tarihi doğru bir şekilde anlayabilecekleri düşünülemez. Genel kabul gören tarih tanımında yer alan “geçmişte yaşanan olayların yer ve zaman göstererek incelenmesi” ifadesinde coğrafya ile tarihin iç içe geçmişliği ve coğrafyanın tarihe kaynaklık ettiği görülebilir. Diğer taraftan tarih öğretimi ile öğrencilerin tarihi bilgilerinin yanı sıra tarihi olayların geçtiği coğrafyaya ilişkin bilgileri de edinmesi söz konusudur (Şengül Bircan, 2013). Bu husus literatürde mekanı algılama becerisi olarak ifade edilmiştir (MEB, 2008). Tarih öğretimi ile öğrencilere mekanı algılama becerisinin kazandırılması gerekmektedir. Ayrıca tarihsel düşünme becerilerinin geliştirilebilmesi olayların geçtiği coğrafyanın bilinmesini zorunlu kılar. Zira mekanı bilmeden olayların analiz ve değerlendirmesinin yapılabilmesi mümkün değildir.

Yapılan bu çalışmada katılımcıların coğrafyanın birçok yönüne vurgu yaptıkları ve coğrafya ile inceleme alanı hakkında kısmi bilgi sahibi oldukları görülmüştür. Bu sonuçlar literatürde öğretmenlerin coğrafya algısına ilişkin yapılan çalışmalarda ortaya çıkan sonuçlarla örtüşmektedir (Dikmenli, 2015; Öztürk ve Alkış, 2009). Yapılan tanımlamaların çoğu akademik olmaktan ziyade yoruma dayalı ve ilişkilerden ziyade çevre mekâna odaklanan tanımlar olmuştur. Katılımcıların coğrafyaya ilişkin tanımlamaları ve inceleme alanına yönelik bilgilerinin kaynağının orta öğretimde gördükleri coğrafya dersleri, genel kültürleri ve tarih öğrenimi sırasında edindikleri coğrafi bilgilerden kaynaklandığı düşünülebilir. Çünkü katılımcıların çoğunluğu lisans eğitimleri sırasında coğrafyaya ilişkin herhangi bir ders almamışlardır.

Çalışma ile elde edilen bulgularda katılımcıların coğrafya ile ilgili algılarının daha çok fiziki coğrafyaya ilişkin olduğunu görülmektedir. Bu durum katılımcıların coğrafya okuryazarlık becerilerinin kısmen geliştiğini göstermektedir. Coğrafi okuryazarlık algı düzeyinin yüksek olması, yer bilgisinin yanı sıra insan-çevre etkileşimini anlama ve coğrafi bilgi ve eleştirel düşünme becerilerini kapsamaktadır (Dikmenli, 2015). Katılımcı öğrencilerin daha çok fiziki coğrafyaya odaklanmaları, lokasyonu ön plana çıkarıp ilişkiler ve etkileşimi ikinci plana atmaları Dikmenli (2015) tarafından yapılan çalışmada elde edilen sonuçlarla benzeşmektedir.

Çalışmada tarihe etki eden esas unsurların daha çok fiziki coğrafyanın unsurları olduğu; bunların, göç ve yerleşme gibi tarihin temel konularını birincil derecede etkileyen unsurlar olduğu ortaya konmuştur. Katılımcıların hepsi coğrafi unsurlarla tarihsel gelişmeler arasında ilişki olduğunu belirtmiştir (göç, yerleşme, kültürel etkileşim/kültürlenme, etnik yapı, temel ihtiyaçların karşılanması). Ancak katılımcıların coğrafya algısı ile ilgili tarihsel gelişmeleri düşünürken daha çok ilk, orta ve yenicâğ üzerinden düşündükleri, günümüz dünyasını daha çok etkilemiş olan yenicâğ tarihinin ise ikincil bırakıldığı sonucu ortaya

çıkılmaktadır. Zira 19 ve 20. yüzyıl tarihine etki eden coğrafi unsurların daha çok ekonomik ve beşeri coğrafya ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Bu duruma öğrencilerin verdikleri cevaplardan tarihsel gelişmelere etki eden coğrafi unsurlarla ilgili kullanılan kavramlarda ticaret, hammadde ve pazar gibi kavramların frekanslarının düşük, yeryüzü şekilleri ve iklim gibi kavramların frekanslarının ise yüksek olması örnek olarak gösterilebilir. Buradan öğrencilerin bütüncül ve doğru bir coğrafya algısından ziyade kısmi bir coğrafya algısına sahip oldukları, coğrafi okuryazarlık becerilerinin kısmen geliştiği sonucunu ortaya çıkmaktadır. Bu durum Dikmenli (2015) tarafından yapılan çalışma ile örtüşmektedir.

Katılımcılar, coğrafyanın inceleme alanıyla ilgili verdikleri cevaplarda beşeri ve ekonomik coğrafyadan daha çok tarihi olayların gelişimine etki ettiğini düşündükleri fiziki coğrafyaya ilişkin coğrafi unsurlara yer vermişlerdir. Diğer yandan katılımcıların coğrafyaya ilişkin düşüncelerinde Öztürk'ün (2010) belirttiği 'fiziki (mutlak) mekan'ın ön plana çıktığı görülmektedir. Buna karşın katılımcıların tarihi coğrafya dersinin lisans seviyesinde okutulması gerekliliğini ifade etmeleri Öztürk (2010) tarafından belirtilen bir başka unsur olan 'tarihi mekan'la ilişkilendirilebilir görülmektedir.

Katılımcıların yarısından fazlası (%60) lisans döneminde herhangi bir coğrafya dersi görmediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar bu durumu bir eksiklik olarak değerlendirmiş ve tarihi olayların daha iyi anlaşılması için lisans döneminde coğrafya derslerinin var olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Lisans döneminde alınacak coğrafya derslerinin bir diğer somut katkısı KPSS'de daha başarılı olmak olarak belirtilmiştir. Bu bakımdan lisans programlarında Tarihi Coğrafya, Ülkeler Coğrafyası, Harita Bilgisi, Beşeri, Ekonomik, Fiziki Coğrafya dersleri ile Genel Coğrafya gibi çeşitli derslere yer verilebileceği ifade edilmiştir.

Öğretmen adaylarının coğrafyaya ilişkin algılarına bakıldığında sınıf öğretmenlerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve de diğer branş öğretmenlerinin coğrafyaya ilişkin olumlu bir algıya sahip oldukları görülmektedir (Ulusoy ve Gülüm, 2009; Dikmenli, 2015).

Sonuç olarak; herkesin temel coğrafi bilgi ve becerilere sahip olması gerekliliği gerçeğinden hareketle yükseköğretimde özelde tarih genelde sosyal bilim disiplin alanlarında coğrafya derslerinin konulması önerilebilir. Bunun yanı sıra yapılacak yeni çalışmalarla farklı alanlarda eğitim gören öğrencilerle farklı sektörlerde çalışan insanlarımızın da coğrafyaya ilişkin bakış açıları ortaya konulmalıdır. Böylece eksikliklerin tespit edilmesi ve başta eğitim sürecindeki paydaşlar olmak üzere tüm insanlarımızın coğrafya algılarının çağdaş ve bilimsel temellere dayandırılabilmesi mümkün olacaktır. Bu bağlamda bu çalışma sonuçları gibi farklı çalışma sonuçlarıyla ortaya konulan coğrafyaya olumlu bakış açıları ve coğrafi bilgi gerekliliği konusundaki sonuçlar coğrafya programları ve ders kitabı içeriklerinin yanı sıra sosyal bilim disiplinlerine ait

alanların programlarının da ihtiyaçlar doğrultusunda güncellenmesine ve daha nitelikli nesillerin yetiştirilmesine imkan sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Akengin, H. (2010). *Siyasi coğrafya: insan ve mekan yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aktekin, S. (2009). Lise öğrencilerinin tarih derslerinde yerel tarih konularının öğretilmesiyle ilgili görüşleri, *Milli Eğitim Dergisi*, Bahar 2009, Sayı: 182, s. 331-353.
- Arı, Y. ve Kaya, İ. (2014). *Coğrafya araştırma yöntemleri*. Balıkesir: Coğrafyacılar Derneği Yayını.
- Baydil, E. (2011). Coğrafya nedir? *Genel Coğrafya* (Ed: H.Yazıcı ve M.K.Koca), s.1-29, Ankara: Pegem Akademi.
- Dikmenli, Y. (2015). Öğretmen Adaylarının Coğrafya Okuryazarlığı Algı Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Turkish Studies* 10/3 ss. 353- 368 http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1582312717_20DikmenliYurdal-egt-353-368.pdf adresinden 27.02.2015 tarihinde indirilmiştir.
- Doğanay, H. (1993). *Coğrafyaya giriş, metotlar, ilkeler ve terminoloj*. Ankara: Gazi Büro Kitabevi.
- Gökçe, N. ve Öztürk, F. (2013). İlköğretim öğrencilerinin coğrafya biliminin konularına ilişkin algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(25), 92-118
- Hardwick, S. W. & Holtgrieve, D. G. (1996). *Geography educators: Standarts, themes and copcensps*. USA: New Jersey, Prentice-Hall.
- Geçit, Y. ve Gençer, G. (2011). Sınıf Öğretmenliği 1. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Algılarının Metafor Yoluyla Belirlenmesi (Rize Üniversitesi Örneği), *Marmara Coğrafya Dergisi*, 23, 1-19.
- Gecit, Y. (2008). Cumhuriyet dönemi lise coğrafya öğretim programları üzerinde bir çalışma. <http://www.marmaracografya.com/pdf/18-8-%28149-178%29-yilmazgecit-cumhuriyetdonemilise.pdf> adresinden 14.04.2015 tarihinde edinilmiştir.
- Geçit, Y. (2010). 9. Sınıf öğrencilerinin coğrafya müfredatı Türkiye öğrenme alanı içindeki bazı kavramları anlama düzeyleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 21, 134-149.
- Göka, Ş. (2001), *Bir bütünün iki farklı görüntüsü: insan ve mekan*. İstanbul: Pınar Yay.
- Gökçe, N. ve Öztürk, F. (2013). İlköğretim öğrencilerinin coğrafya biliminin konularına ilişkin algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(25), 92-118.
- İncekara, S. (2007). Ortaöğretim coğrafya eğitiminde uluslar arası eğilimler ve Türkiye örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 16, 109-130.
- Karabağ, S. (2002). Mekanın siyasallaşması. Ankara: Nobel Yayın.
- MEB, (2008). Ortaöğretim çağdaş Türk ve dünya tarihi programı, TTKB, Ankara.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis : an expanded sourcebook*, Calif. : SAGE Publications.
- Özçelik, İ. (2001). *Tarih araştırmalarında yöntem ve teknikler*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yay.
- Öztürk, M., ve Alkış, S. (2009). Primary school student teachers' perceptions of geography. *Elementary Education Online*, 8(3), 782-79, <http://ilkogretim-online.org.tr/vol8say3/v8s3m13.pdf> adresinden 26.02.2016 tarihinde indirilmiştir.

- Öztürk, M. (2010), Mekanı algılama becerisi, *Tarih nasıl öğretilir? Tarih öğretmenleri için özel öğretim yöntemleri* (Ed: M. Safran), s. 83-95, İstanbul: Yeni İnsan Yay.
- Öztürk, M. (2012). Coğrafya öğretmenlerinin post modern coğrafya algıları. *Eğitim ve Bilim*, 37(166), 262-274.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal araştırmalara giriş* (Çev. D. Bayrak, H.B. Arslan ve Z. Akyüz) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Stoddart, D.R. (1986). *On geography and its history*. Oxford, Blackwell.
- Şengül Bircan, T.(2013). Tarih öğretiminde haritaların önemi ve kullanımı, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* (KEFAD) Cilt 14, Sayı 2, ss. 461-476
- Şengül Bircan, T. (2013). Animasyon destekli haritalarla tarih öğretiminin öğrencilerin akademik başarılarına ve mekan algılarına etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- Şeyihoğlu, A. ve Geçit, Y. (2010). Sınıf öğretmenlerinin coğrafya imajları, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 59-75.
- Ulusoy, K. ve Gülüm K.. (2009). Sosyal bilgiler öğretmenliği öğrencilerinin tarih ve coğrafya derslerine yönelik tutumları (Adıyaman örneği), *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı 25. Ss.149-160
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005) *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin yayıncılık

SUMMARY

Geography examines the mutual relationship and interaction between human and environment. It provides substantial information which human being can exploit from the environment. Geography has entered in science literature approximately 2300 years ago with the use of the word of '*geographein*' which means the description of location/ground. Today, after centuries, with its practical aspects geography is an important social science discipline. Although it has impacts on all of the activities of the human being it could be said that geography is not in the position as it deserves. Obviously, whatever the educational level or the job has everyone must realize that geography and geographic information is important for humanity. Despite this, the field's professional recognition and geography department graduates' employment status is not resolved yet.

Because of all historical events take place at a venue in the past geography is one of the auxiliary sciences of history. In order to make a successful history research or understand historical events truly geography is a necessity and this is also valid for teaching history. Geography literacy also improves students' basic and historical thinking skills which are included in history curriculum. Spatial perception skill is one of the basic skills which have a key role for obtain and improve historical thinking skills such a historical understanding, historical problem analyzing and decision making skills. Space and geography affect the peoples' culture and way of life. In this regard, to have a perception of geography and geographic information is a necessity for history teacher candidates and historians.

This research aims to determine history department graduates' perceptions about geography. Depending on this fundamental objective the study aims to identify history department graduates perceptions on the definition and study area of geography and its function and benefits. Also the study tries to explain what history department graduates think about the relationship between the historical developments and geographical factors.

The study was conducted with the participants who graduated from department of history and took the programme of pedagogical formation in Recep Tayyip Erdoğan University. A structured interview form which includes six open ended questions beside the participants' credential questions was used for collecting data. The form which constructed by two experts were subjected to a pilot study with the participation of four students, and it is observed that questions can be used for the purpose of the study with their capacity of penetrability and answerability. After the pilot study an academic of education revised the

interview form for the final version. This process of puts forth that the form has internal validity.

The study is a descriptive research with its data collection tools and conducted 2014-15 educational terms in Rize. It is carried out with 20 to 119 students who are taking the training of pedagogical education. Maximum variation sampling method was used in the study. However it is tried to obtain a wide variety in a small sample. For this purpose the students selected as graduate from history departments in various universities, and also attention was paid to gender equality. So the 10 of the participants are male and the other 10 are female and they have graduated from 12 universities in Turkey's various regions. Codes were used instead of the actual names of the students in the study.

The study data were obtained on the implementation of the interview form which includes six open-ended questions, and coded according to the questions that used in the study were subjected to descriptive analysis. The obtained data were analyzed by two researchers separately and outlined of predetermined themes. It is understood that the researchers had largely common view on analyses of each questions. In some cases where there are different opinions on the analysis two researchers came together for on a common decision. The two researchers' consensus over %70 refers that the questions and also the study has reliability.

As a result of the study, participants emphasized several aspects of geography in the concern of the definition and the study area. 68 different concepts used by participants as in the concern of geography's study area. % 80 of these concepts is about physical geography. All of the participants agree that geographic information makes our lives easier and geographical elements have connections with historical events. According to the participants physical geography elements have big impact on historical events. According to the findings % 60 of participant did not take any classes about geography and % 40 of participants had the class of historical geography in the era of graduation. All of the participants agree that the programme of history at the level of under graduation and all of the higher education programmes must include geographical classes. The participants said that historical geography, states geography, map information, human geography, physical geography and economical geography classes could be studied at history departments at the under graduation level.

This research put forth that history department graduates are far from comprehensive perception on geography. They emphasized physical geography in their responds but also stated that in order to understand historical events geographical knowledge is a requirement. In the final analysis it can be said that

developing a holistic historical understanding depends knowing the places that historical events experienced. This bring us to the fact that geography is a complementary element for history and history teaching. Because of this, as a conclusion of this study, it can be said that history departments in undergraduate level should be included geography classes.